

GYŰJTŐ: KNÉZT ALMOS
GYŰJTÉS IDEJE: 1978.

TART.: BUZSAKI TÁRGYGYŰJTÉS ADATAI
A BUZSAKI TÁRSASÁG BERENDEZÉSI TERVE

9 lap

FOLYÓIRATI MUTATÓ: BUZSAK

SZAKMUTATÓ: XXIX

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁKONÁS

ÁTVEZETVE A NA-35/83-AS TÉTELE ALÓL.

RÓNA
35-83
KAPOSVA

Gy.: Dr. Knézy Judit, 1978. júni.

Buzsáki tárggyűjtés adatai
címenként felsorolva.

Somogyi Múzeum
NA-1653/83
Néprajzi adattár

1. Özv. Perusza Vendelné, Dumity Borbála /sz. 1893. okt. 13./ - himzőasszony. Néhány régi szőttése van neki és menyének Özv. Perusza Jánosné, Gyánis Rozáliának /sz. 1919/

a/ Perusza Vendelné tulajdonában van 1 db 1885-ből való kűttővászson dumahuzat "párna", horvátul "přinya" egyszerű, sima piros csikok díszítik. Édesanyja örökölte még az anyjától. Piros csikok neve horvátul "himek"

Az ágy felvetése a következő módon történt: a szalma vagy szalmazsák fölé 3 szélből mindenember kötésével összevarrt "prepjetas", virágos kenderből való lepedő került, fölé 3 dumahuzat, azaz párna "perinya" afölé 4 db fektetve elhelyezett vánkös "vankug" hasonlóan kűttővászsonból, sima piros csikokkal, esetleg a külső sarkán egyszerű himekkel. Erre tették a takarót mely egyszínű piros "törökbécsi" anyagból készült.

b/ Van piros törökbécsi ágytakarójuk is, melyet a pincében tartottak utóbb. Régi "föstök" árulták.

c/ Van piros bécsi asztalterítő is. Ezt csak ünnepen tették az asztalra. De tettek egyszerű abroszt is ünnepen. Karácsonykor 3 abroszt terítették az asztalra egymás fölé.

A vánkösök is csikosak voltak Perusza Vendelné szerint, a elülső vége sűrűbb csikos, 1 m. 10 cm. hosszú. A vánkös külső végét himezték is. "A slingót vánkös az én üdömben nem vót".

d/ Perusza Istvánnének rátétes gyerekágyas takarója van. Perusza Vendelné elmondta, hogy a gyerekágyas lepedő "anyám idejében tiszta himes volt, kevés himzés rajta. Nekem is ugyanaz a ponyává volt feltéve és nem rátéttel is díszített szöttes. Ugy emlékszem 1916-19-ben már rátétes is volt."

A régi szöttesdiszek közül megemlítette a lucerna levelest, tulipános-csillagost /1.kép felvétele/ "a tulipánnak csillag a pajtása", gyakori volt a K-betűs /2.kép/ - lámpás, labdarózsás /3.kép/

Az ablakra piros bécsi függöny került, 80-90 cm-es szélességű darabokból 1-1 szárny, felül nádra vagy más pálcára huzták. Felül úgy képezték ki, hogy 4-5 cm-es darabot visszahajtottak, hogy fodra legyen, alul szalaggal elkötötték.

e/ Peruszáéknál a Ceria-hegyen a pincében van még 1 db zupája, kendertrörő.

f/ Van szenkép is kinn Szt.Borbáláról. A szentképek elhelyezéséről tudni kell, hogy az ágy fölé tették. A Jézus szive, Mária szive szembenézett egymással. Ha harmadik kép is volt, azt középre tették. Az asszonyok szerették saját szentjüknek arcképét kitenni. Így Szt.Borbálát, Szt.Rozáliát stb. Van még egy kelen-gyész láda is. /Perusza Vendelné 1910 körüli/ de haláláig nem akarja eladni.

2/ Miseta Istvánné /sz.1919/ Takács Rozália tulajdonában, Május 1.u.24. nagyon sok tárgy van, melyekről, minthogy elég fiatal /50 éves/ elég keveset tud. E tárgyak közül több érdekes lenne tájházban történő bemutatásra.

2 db csikos díszű váncos, 2 db dunyha "párna"
kenyérlapát

kanáltartó

"körpad" /sarokpad/ igen szép kivitelű, világos barnára festett,
vésett díszű,

fiókos sifonyér: vagy ez, vagy egy jobb állapotú fennálló szekrény
"sifonyér" 1900 körüli;

régi fadongás kutyvödör

zsirosvendő 50 iccés

láda tulipános,

állószek

paszitos kosár, 1 rézvasfazék /egy kell a katlanba/! vagy ez,
vagy megfelelőbb méretű, 1 bucsér, 1 csévész "moszura" szakajtó,
lámpatartó, 1 nagyfazék

Szenkép 2 db egyik szt.Rozáliát ábrázolja

másik a szentcsaládot, a rózsafüzér társaság vezető-jének tulajdona volt. Ez alatt imádkozott esőért.

Helye a bejárat mellett a láda fölött volt, valamikor

felhuzható volt és muzsikált. Takáts Károly /+1924/
"rózsafüzér fejedelem". Ha nem volt eső, no majd a
Károl bácsi énekü cseñdes essőjér."

1 db régi kentőtartó

1 db piros bécsi ágyterítő

Kanizsai István 72 éves /korábban Kanizslai/ Május 1. u. 3.sz.
Csak néhány szőttesük van, mert a központban laknak a buzsáki bejáró
uttal s a templommal szemben, s minden magángyűjtő először hozzájuk
megy.

Édesanyja Bankovics Karolina /Kanizslai Istvánné/ kezdte szerinte
a kézimunkázást eladásra. A somogyvári grófnak a lányai jöttek hozzá.
Lina néninek nevezték. "1-2 mintát hoztak, de édesanyám variált rajta
sokat. Amyi munkája vőlt, hogy Marcaliba Dénes ügyvédnének sokat dol-
gozott. Édesapám gyalog vitte oda, de még egy kupica pálinkát se vőtt.
Édesanyám annál volt, hogy minél drágább legyen a munka."

Öreganyám Proity Mária /1963 beli/ még himzett vászoningben járt
piros és kék szőttes meg himzés volt rajta, keresztbe volt a dísz a
karon - ünnepen viselt színes díszit.

Ünnepre csizmát kaptak. "Édesanyám mikor lány volt, kapott egy pár
piros csizmát. Hóba is mezitláb ment a templomba, a templom előtt le-
törülte a lábát, ugy vette fel." Mikor a feleségem 1918 körül már
itt lakott mezitláb járt a Vendél-kutra ide a térre télen is. Mondták
is a szomszédok, hogy "N, a Kanizslaiék menyecskeje térdig érő hóban
is mezitláb megy a Vendél-kutra."

Gyermekjátékokra emlékszenek, meg is tudná készíteni az asszony a
rongybabát, szalmából széket fonygni, csokrot, csutajátékokat, vizipus-
kát, bozzafából, kócpuskát, rongylabdát, nyilpuskát.

Itt karikáztak a templomtéren, itt labdáztak rongylabdával.

Tomity Gyuláné, Lenin u.7. Miseta Aranka, 1955-ben ment férjhez.

Staférungjában volt két fennáll-, faragottszekrény, tele vászonnemüvel
/2.felvétel/ Kapott gyerekágyas lepedőt csak piros és csak kék díszit.

A három szélt "vött" csik gyári kötötte össze, mely keskeny amilyen a pólyakötő, a fűjnéllevő csik egyszínű boszorkányos szép, izléses.

Egyik gyerekágyas lepedő megvásárolandó /1.felvétel/

Paszitos abrosz /1 felvétel/ - bordóspiros himű csikos - anyai örökség. Kapott szőtteket egyik szentpáli nagymamától, ezek közül néhány színes gyapju szőttes /1.felvétel/, van paszitos abrosz is ilyen.

Van még a tulajdonában több öltözet ruha, melyeket már neki készítettek az ötvenes években, vagy örökölte. Örökölt zöld és lila bársony szoknyát, a zöldhöz rózsaszín réklit, a lilához fehérét viselt. A kötény mindig fekete volt. Van kontya, fekete pántos cipője, van egy szürkés színű masnis, igen parádés cipő is. Van barnás brokát ruha maga színében és vajszerű rózsás mintás.

Özv. Tomity Istvánné tulajdonában /ő az idősebb/ házi vászonból való szűk gyerek nadrág és kabát van, melyet 8 éves fiának 1939-40-ben készített. Jó kövér gyerek volt.

Tomity Miklósék, Buzsák, Lenin u. 9.

Jómódu család, sok szép hagyományos paraszti tárggyal.

Sarokpad pár

Asztal

Láda /utólagosan lefestve/

Sifonér /sublót/- fiókos formájú, de csak alul van fiók/

Kanáltartó

Vasfogas

Kovásztevé fa

Gombolító /kisméretű/- fekvő

Csévélő "proszura"

Husvágó deszka

Mozsár

1 párna

Szőttek három asszony garnitúrája

1 db. halottas lepedő 1910 körüli időből 3 szél - vett csikkal

ez kék, amilyen a pólyakötők /a feje részen fehér himzés, a férfilingek melléhez hasonló /dia és fekete-fehér felvétel/

1 db. gyerekágyas lepedő az 1900-as évek végéről - piros szőttes van a feje részén, mellette piros himzés, a három szél piros prepjetálással

van összekötve /dia és fekete-fehér fotó/

Táskai vékaruha 1800-as évek vége: dominál a bordó szín, kiegészíti a színes pamut. A 78 éves Blazits Jánosné anyjái volt Tásán, lóheres minta van rajta.

Törölköző - ez is Tásáról való.

Abrosz - Tásáról, szélesebb himüt kedvelték, mint Buzsákon
kockás - labdarózsás

Abrosz - Tásáról madaras

Vékaruha Tomity Istvánné tulajdona - színes szőttediszü buzásai
1936 körül készült.

35-83

Somogy Megyei Múzeum
19-1653/83
Néprajzi adattár

6.

A BUZSÁKI TÁJHÁZ BERENDEZÉSI TERVE

A FAL

bejárati-udvari fal melletti rész:

A beépített ajtónyílásban keményfa polcok, a mélyedés elé egyszínű piros kartonból függöny /egyszárnyu, felül nádszálla van huzva/

Az ablakokra is /3 ablak/ piros "bécsi" függönyt /egyszínű piros karton/ kell varratni, de ez kétszárnyu legyen, felül nádszálla huzva, kétoldalt szeghez kötve alul.

A sarokba sarokpadot /2 db/ kell állítani szentkép álljon a sarokpad fölött a sarokban.

A padok fölé egy-egy tálal-fogaszt kell tenni.

A tálal-fogason cseréptányérok /tál formájú, a vidékre a piros alapszínű cseréptányérok jellemzőek leginkább, nem a fehérek, ilyeneket hoztak ide a lányfalui tálalok katolikus lakosoknak./ lehet 6-8 cseréptányér is, esetleg néhány keménycserép rózsástál /ezek fehér alapúak/

A fogakra apró cserépkorsókat kell akasztani /4-6 db/ u.n. csöcsöskorsókat, jellemző volt még Buzsákon a kerekszájú, bokály formájú korsó is, ilyen is 2-4 db-ot fel lehetne akasztani.

A sarokpad ajtó felőli sarka alá nagyméretű, kívül is mázas vizeskorsót kell állítani.

A sarokpadok közé vastag fedőlapu, mélyfióku asztal, mely alul átalvetős, rá egyszerű szóttésabrosz, a mennyezetről egyszerű kivitelű lógós petróleumlámpát kell függesztetni az asztal fölé. De jó talpaslámpa is.

B FAL

utcai front

Az utcai fronton is tálal-fogas, az ablakokon a fent jelzett "bécsis" függöny.

Az ablakok közé feszület, alá sima keretű, egyszerű tükör és szentképek /nagyobb méretűből egy, kisebb méretűből kettő./

Az ablakok alá sifonér, tetejére szobrok, bucsus poharak, esetleg talpas tükör, középen Szűz Mária szobra,

C FAL

hátsó fal

Hátul párban két ágy áll, egyik magasra felvetve, régi szótt-
tesvánkosokkal, párnákkal /ne legyen benne toll, mert szivacsnulla-
dékkal lesz megtöltve/. Az ágyak közé láda fölötté festett előlapu
falióra. A másik ágy esetleg lehet hétköznapiasan megvetve, bécsis
ágytakaróval letakarva, vagy kékfestő ágytakaróval.

Az ágyak fölé 2-2 szentkép, ha lehet üvegfestmény, vagy régi
olajnyomat.

Az ágyak elé 2-2 szék, lehet 1-1 fonott szék is, meg 1-1 fara-
gott támlásszék. Ide lehetne egy bölcsőt is állítani, esetleg járó-
kát.

D FAL

konyha felőli

A szemeskályha vállára belül tejesfazekat esetleg többet is
lehet állítani.

A kályha és az ajtó közé kendőtartó disztörölközővel.

Az ajtó mellé közvetlenül szenteltviztartó.

A kályha mellé gyerekállóka vagy járóka

Az ágyakra visszatérve: lehet u.n. supis megoldás is, lehet
mindkettő felvetett ágy, attól függően, mennyi párna és vánkos ke-
rül elő a községből.

KONYHA

A bejárattal szemben a kemény külső határát képező falra
edényes polcot kell tenni /keményfa/ leborítva rá cserépfazekakat,
háromlábú cseréplábast

A kemence fölötti iv. alá néhány diszes cseréptányért kell sző-
gezni. A kemence mellé hátra a sarokba kenyérlapát, szénvonó, pemet,
parázsfogó álljon.

A katlanba beleillő rézvasfazekat kell tenni esetleg fafedővel.

A kemence tetejére nagyobb cseréptálakat, kuglófsütőt, cserép-
tepsit borítani.

Kisméretű falipolc is szükséges valamelyik falfelületre, me-
lyen cserépbögrék, sótartó, kanáltartó, tányérek állnak.

A tűzhely végénél vizespad vizeskorsóval vagy sajtárral.

Egyik sarokba cirokseprüt kell állítani, sóórlót, vagy nagyobb
mozsarát.

1-2 sámlí kiasszék is elhelyezhető a konyhában, esetlegesen gyurótál, kanáltartó függeszthető a falra.

A bejárati ajtó fölé feszület kerüljön.

HÁTSÓ SZOBA

Buzsáki népművészet című tematikus kiállítás tárlókban elhelyezve.

A tárlók mérete külön jelezve.

A FAL

udvar felőli fal

két vitrinban: pásztorfaragások és paraszti készítésű fa- és zsupszalma tárgyak fényképekkel is illusztrálva.

B FAL

Szemeskályha mellette esetleg fényképek

C FAL

hátsó fal

két tárlóban: szokások tárgyai: himestojások, háromkirályok csillaga, komatál stb. Ezek nagyobb részét úgy kell elkészíttetni.

Gyermekjátékok: csutaökrök, vályu, szék, rongybabák, pörgetyűk, gyermekeknek való cserépedények. Ezeket /a cseréptárgyakat kivéve/ úgy kell elkészíttetni.

Gyermeknevelés eszközei pólyabölcső, kiasszék, járóka, esetleg gyermekruha.

D FAL

Ajtóval ellátott üvegfal 120 cm szélességben, a fal egész magasságában, fa vagy vas vázzal. A tárgyak beviteléhez szélről ajtó kell. Fehérre kell lefesteni a vázát.

A fal mellett faltól falig pozdorja lemez erre két téma tárgyai kerülnek: régi buzsáki himzések női-lingek, férfi-lingek, párnavégek stb. A himzések egy részét a Rippl-Rónai Múzeumban lévő régi darabokról kellene újra elkészíteni. Knézits István ígért himzőasszonyokat, akik legyártják.

A másik téma régi buzsáki szőttesek, ezek is a falra rögzítve. A tárló aljában 50 cm magas dobogó: ezen szövés-fonás eszközei, mosószek, mosó és mángorló lapickák.

Az ablakra sifon függönyt kell tenni.

A kiállításban szereplő tárgyak használati ideje az első világháború előtti időszak. A szoba-konyha is századforduló körüli berendezésű, de akkor még hagyományos, és általános.

A kiállításához Balatonszentgyörgyről elhozandó minden Buzsákról való tárgy, mindenképp a szobában lévő székek, tulipános láda, bölcső, tálas, a tálason lévő edények ujak, sárköziek, azok nem kel-
lenek/ sarokpad, a kiállított fokos, pipa, juhász-kampó, óra. A fel-
vetett ágy, de még egy ágy kell és régebbi ágyterítők, a sarokpadra
tett kisbunda, az asztal.

A konyhából a kispolc, az asztal, a lógós petróleumlámpa, és
minden régi cserépedény: háromlábú lábask cserépből, vizeskorsók,
nagytálak, cserépfazekak, lakodalmi fazekak, eceteskorsó stb.

1978. május 3.

Dr. Knézy Judit
tud. főmunkatárs